

انتقادات

هر اثر ارزنده‌ای دارای انتقاداتی است و اصولاً املائی بی غلط املائی نانوشته است. لذا فصلنامه به خود اجازه می‌دهد مختصر تذکراتی برای بهبود کار ارائه نماید. ^۱ M.T.U. ^۲ کتاب یا مجموعه کتابهایی است که به صورت موضوعی و یا به صورت الفبایی مجموعه اطلاعات و دانسته‌های جهانی و یا به صورت تخصصی *ENCYCLOPÉDIE GENERAL* و *ENCYCLOPÉDIE SPECIALISEE* تهیه می‌گردد. بنابراین بکارگیری کلمه «دائرةالمعارف جغرافیایی ایران» برای چند رقم اطلاعات درباره آبادیهای کشور به نظر می‌رسد جایز نباشد. خود مؤسسه گیثاشناسی و آقای مهندس عباس جعفری هم کلمه «دائرةالمعارف» را برای جلد اول (کوهها و کوهنامه ایران) و جلد دوم (رودها و رودنامه ایران) بکار نگرفته‌اند. به نظر می‌رسد زمانی می‌توان برای این نوع کارها کلمه «دائرةالمعارف» را به کار گرفت که مجموعه اطلاعات و دانسته‌های اساسی درباره آبادیها از قبیل وجه تسمیه، سابقه، تاریخی علل پیدایش، محصولات، رجال و بزرگان، اهمیت جغرافیایی و... را تهیه کرد و به چاپ رساند. اطلاعات این «دائرةالمعارف» حتی از اطلاعات فرهنگ جغرافیایی ایران که زیر نظر سرتیپ حسینعلی رزم‌آرا تهیه شده است (۱۳۳۳-۱۳۲۸) کمتر است. در فرهنگ جغرافیایی رزم‌آرا زبان و مذهب مردم هر آبادی ذکر شده است که در «دائرةالمعارف جغرافیایی نیست».

۲- تعیین زاویه: برای تعیین موقعیت هر آبادی به جای استفاده از طول و عرض جغرافیایی که شاخص همه نقشه‌ها و فرهنگهاست دانشمند گرانمایه جناب آقای مهندس عباس جعفری از روش آزمون استفاده کرده‌اند. خود ایشان در صفحه یازده می‌نویسد: در بیان موقعیت شهرها و روستاها از شیوه نوینی غیر از روشهای متداول استفاده شده تا موقعیت مکانی آنها با دقت بیشتر تعیین گردد. اولاً روش آزمون روش نوینی نیست بلکه روشی است بسیار قدیمی که کاربری خود را کاملاً از دست داده است. بهترین روش در اینگونه موارد آن روشی است که موقعیت نقاط آن هم بسیار سریع در روی نقشه‌ها پیدا شود. اینکه ما روشی را به کار بگیریم که هیچ یک از سازمانهای تهیه‌کننده نقشه و فرهنگ در کشور و تقریباً در جهان چه در روی نقشه‌های سنتی و چه با روش کامپیوتری به کار نبرده است کاری غیر کاربردی است. این روش نه دقت را ارایه می‌دهد و نه سرعت را به علاوه به احتمال بسیار زیاد اکثر استفاده‌کنندگان جوان حوصله یادگیری این روش را که کاربری آن در روی کامپیوترها و روی نقشه‌ها عملاً وجود ندارد نخواهند داشت. آنها حق هم دارند چرا کاری را انجام دهند که سیستم جهانی نمی‌پذیرد و عملاً غیر علمی است. در صفحه دوازده

آقای مهندس جعفری می‌نویسند نمایش موقعیت مکانی هر عارضه به کمک یک نقاله و خط‌کش مدرج و در هر مقیاسی امکان‌پذیر می‌گردد. باید گفت عصر نقاله و خط‌کش مدرج تقریباً به پایان رسیده است. چگونه روشهای معمول و ساده مختصات جهانی U.T.M و با سیستم طول و عرض جغرافیایی که امروزه در همه نقشه‌ها و سیستم G.I.S تهیه می‌گردد را رها کنیم و با روشی بسیار قدیمی کار کنیم. این امر یعنی خود را محروم کردن از تمام منابع قبلی ما هم تا چند سال دیگر مجبور خواهیم شد در روی وسایل حمل و نقل خود، سیستم G.P.S و G.I.S برای آدرس‌یابی و موقعیت‌یابی استفاده کنیم (کاری که امروز در آمریکا و ژاپن و تا اندازه‌ای در اروپا معمول است و اکثر کمپانیهای ماشین‌سازی این سیستمها را در روی آخرین مدل ماشینهای خود نصب می‌کنند) کار آقای مهندس عباس جعفری در این سیستمها مورد استفاده نخواهد بود. به نظر نگارنده این شیوه درجه‌یابی که آقای مهندس عباس جعفری با زحمت بسیار زیاد آن را برای آبادیهای کشور تهیه کرده‌اند بزرگترین اشکال این کتاب است و عملاً از نظر موقعیت‌یابی کتاب را از حیث ارتفاع خارج کرده است.

۳- تعیین ارتفاع: در صفحه سیزده آورده شده است (۸-) برای نخستین بار ارتفاع کلیه شهرها و روستاها و حتی عوارضی چون ... از روی نقشه‌ها و مدارک موجود و بر مبنای سطح متوسط آب خلیج فارس اندازه‌گیری و در ردیف هر عارضه قید گردیده است. تعیین ارتفاع آبادیها نمی‌تواند برای اولین بار باشد. زیرا حداقل این کار در فرهنگ آبادیها و مکانهای مذهبی کشور تألیف دکتر محمدحسین پاپلی‌یزدی انتشارات آستان قدس رضوی در سال ۱۳۶۷ برای کلیه آبادیها و مکانهای مذهبی موجود آن زمان انجام شده است.

۴- عدم ذکر منابع و مأخذ: یکی از اشکالات این دائرةالمعارف عدم ذکر منابع و مأخذ مربوطه و عدم ذکر پیشینه فرهنگ جغرافیایی نویسی در ایران است. امید است که در اینگونه کتابها ضوابطی را که وزارت ارشاد برای تعیین کتاب سال تعیین کرده است رعایت شود. نداشتن منابع و مأخذ باعث می‌گردد که هر کتابی نتواند کاندیدای جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران شود و اگر هم بشود نمره کافی را نخواهد آورد.

۵- شورای علمی: همانطور که آقای مهندس عباس جعفری خود در صفحه ده ذکر کرده‌اند تهیه دائرةالمعارف کاری یک نفره نیست امید است حال که مؤسسه گیتاشناسی آمادگی همچون سرمایه‌گذارهای نسبتاً مهمی را در زمینه امور علمی دارد، بتواند از تعدادی اساتید و دانشمندان کشور به عنوان مشاور علمی در اینگونه امور استفاده کند وگرنه سرمایه‌گذارها نمی‌تواند نتایج مورد انتظار معنوی و مادی را به همراه داشته باشد. دو جلسه مشورت علمی می‌توانست این تلاش گسترده و این سرمایه‌گذاری مهم را تبدیل به کاری بسیار ارزنده‌تر و علمی‌تر نماید. باز هم از تلاش آقای مهندس عباس جعفری و مؤسسه گیتاشناسی قدردانی می‌گردد.